

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران

دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی

بررسی عوامل تاثیر گذار بر فعالیت های علمی- پژوهشی اعضا هیات علمی گروه های کتابداری
دانشگاه های دولتی ایران از دیدگاه آنان

ارائه شده به دانشکده مدیریت اطلاع رسانی پزشکی به عنوان بخشی از شرایط دریافت درجه کارشناسی
ارشد در رشته کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی

۱۳۸۲ / ۱ / ۱۵

سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران
سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

رویا برات پور

تهران-۱۳۸۱

۴۷۳۲۲

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران

دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی

بسمه تعالی

تصویبنامه پایان نامه کارشناسی ارشد

بدینوسیله اعلام مینماید
رویا برات پور دانشجوی دوره کارشناسی ارشد
کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی
پایان نامه خود را تحت عنوان

بررسی عوامل تاثیر گذار بر فعالیت های علمی- پژوهشی اعضا هیات علمی گروه های کتابداری دانشگاه های
دولتی ایران از دیدگاه آنان

در تاریخ ۸۱/۶/۲۰ به عنوان آخرین شرط دریافت درجه کارشناسی ارشد به
هیئت علمی این دانشکده ارائه نموده و مورد قبول واقع شد. /د

دکتر سید جمال الدین طبیبی

رئیس دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی

پزشکی

استاد راهنما: خانم هما طلاچی

استاد مشاور: خانم فاطمه آغا حسینی

استاد مشاور آماری:

استاد داور: خانم دکتر فاطمه اسدی کرگانی

آدرس- خیابان ولی عصر (عج) بالاتر از ظفر نیش خیابان شهید بابک بهرامی پلاک ۱

تلفن: ۲۲۲۵۹۹۰-۸۰۸۸۲۶۴-۸۰۸۸۲۲۹

۴۷۳۲۲

با سپاس و تشکر از

سرکار خانم هما طلاچی که با صبر و موصله راهنمایی نمودند

سرکار خانم دکتر اسدی که با صبر و موصله یاریم دادند

سرکار خانم مسینی که همراهیم کردند

و

سرکار خانم جمشیدی که راهنمایی های بی دریغشان را نثار نمودند

و همچنین با تشکر از

پرسنل محترم کتابخانه خانم‌ها، رحیمی، فرهادی، فقاقت

و سایر کارکنان

دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی

با قدردانی از استاد عزیزم سرکار خانم جوشنده

و دیگر

استادان فوبم در دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی

دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

و با تشکر از دوستان عزیزم

مهری، الهام، نوشین، فیروزه و شیرین

که صمیمانه یاری‌ام نمودند

و تقدیم به

خانواده عزیزه که در تمام لحظات زندگی همراه همیشگی ام هستند

و

همراهیشان مشوق من در تمام زندگی است

خلاصه پایان نامه مصوب شورای آموزشی و پژوهشی دانشکده

عنوان پایان نامه:

نام دانشجو:

نام استاد راهنما:

نام استاد مشاور:

تاریخ تصویب عنوان پایان نامه:

مقطع تحصیلی:

تاریخ جلسه دفاع از پایان نامه:

خلاصه پایان نامه:

چکیده

این پژوهش به روش پیمایشی و با هدف تعیین عوامل موثر (مانند عوامل فردی، رفاهی، اجتماعی، انگیزشی، اقتصادی، بوروکراسی - اداری) بر فعالیت‌های علمی، پژوهشی اعضای هیات علمی گروه‌های کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه‌های دولتی ایران از دیدگاه آنان انجام شده است. جامعه مورد پژوهش شامل ۵۷ نفر اعضای هیات علمی گروه‌های کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه‌های دولتی ایران می‌باشد که پس از ارسال تعداد پرسشنامه‌ها و مراجعه حضوری به بعضی از گروه‌ها، ۴۶ پرسشنامه (۷۶/۶ درصد) تکمیل گردید.

پژوهش حاضر فرضیه نداشتنه و اطلاعات مندرج در پرسشنامه‌ها جهت پاسخگویی به سوالات پژوهش و رسیدن به اهداف آن با استفاده از روش‌های آماری توصیفی شامل جداول آماری، نمودارها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته‌های پژوهش نشان داد: از مجموعه عوامل فردی عامل رغبت و علاقه به تحقیق با میانگین (۶/۴۳) بیشترین تاثیر و عامل وقت با میانگین (۳/۲۸) کمترین تاثیر را بر فعالیت‌های علمی - پژوهشی جامعه مورد مطالعه دارد.

در مجموعه عوامل رفاهی - حمایتی عامل دسترسی به کتب و نشریات جدید با میانگین (۳/۹۵) بیشترین تاثیر و عوامل برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه روش‌های تحقیق و آماری و امکان استفاده از تسهیلات رفاهی هر کدام با میانگین (۳/۶) کمترین تاثیر را بر فعالیت علمی - پژوهشی اعضای جامعه مورد پژوهش دارد.

همچنین از دیدگاه افراد جامعه مورد مطالعه، عامل روابط انسانی بین اعضای هیات علمی با میانگین (۴/۰۶) نسبت به عامل ارتباط علمی پژوهشی بین اعضای هیات علمی با میانگین (۳/۸) تاثیر بیشتری بر فعالیت‌های علمی - پژوهشی آنان دارد.

همچنین یافته نشان داد که در مجموعه عوامل انگیزشی عامل تشویق اساتید به شرکت در سمینارهای داخلی و خارجی با میانگین (۴/۰۴) بیشترین تاثیر و تشویق اساتید برای فعالیت‌های مشترک با سایر دانشگاه‌ها (۳/۵۶) کمترین تاثیر را بر فعالیت‌های علمی - پژوهشی آنان دارد.

در این پژوهش تاثیر مجموعه عوامل اقتصادی از دیدگاه جامعه مورد مطالعه مورد بررسی قرار گرفت که از دیدگاه آنان عامل اعطای پاداش مالی و افزایش حقوق و مزایا با میانگین (۳/۷۳) بیشتری تاثیر و عامل تفاوت حق التحقیق نسبت به درآمد خارج از دانشگاه (۳/۴۳) کمترین تاثیر را بر فعالیت‌های آنان داشته است.

همچنین یافته‌های پژوهش نشان دادند که در مجموعه عوامل بوروکراسی - اداری عامل طولانی بودن مراحل تصویب موضوع پژوهش با میانگین (۴/۰۸) بیشتری تاثیر و عامل بوروکراسی ناشی از مقررات تخصیص حق التحقیق با میانگین (۳/۸۲) کمترین تاثیر را بر فعالیت‌های علمی - پژوهشی جامعه مورد مطالعه دارد.

در نهایت یافته‌ها نشان داد که عامل بوروکراسی اداری با میانگین (۳/۹۴) بیشترین تاثیر و عامل اقتصادی با میانگین (۳/۶۱) کمترین تاثیر را بر فعالیت‌های علمی - پژوهشی جامعه مورد مطالعه دارد.

فصل اول: موضوع پژوهش

- ۱-۱ مقدمه..... ۱
- ۲-۱ بیان مسأله..... ۲
- ۳-۱ هدف پژوهش..... ۳
- ۴-۱ اهمیت پژوهش..... ۴
- ۵-۱ سؤالات پژوهش..... ۴
- ۶-۱ تعاریف عملیاتی..... ۵

فصل دوم: مروری بر مطالعات گذشته

- ۱-۱ مقدمه..... ۶
- ۲-۲ مطالعات انجام شده در ایران..... ۷

فصل سوم: روش پژوهش

- ۳-۱ روش پژوهش..... ۱۴
- ۳-۲ جامعه پژوهش..... ۱۴
- ۳-۳ ابزار گردآوری داده ها..... ۱۴
- ۳-۴ روش گردآوری داده ها..... ۱۴
- ۳-۵ روش تجزیه و تحلیل داده ها..... ۱۵

فهرست مندرجات

صفحه

عنوان

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۴-۱ مقدمه ۱۶

۴-۲ یافته‌های پژوهش ۱۶

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۵-۱ مقدمه ۴۵

۵-۲ نتایج ۴۶

۵-۳ پیشنهادها ۴۸

فهرست منابع

پیوست

چکیده به انگلیسی

صفحه عنوان به انگلیسی

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱. توزیع فراوانی سن اعضای جامعه مورد پژوهش.....	۱۷
جدول ۲. توزیع فراوانی وضعیت استخدامی اعضای جامعه مورد پژوهش.....	۱۸
جدول ۳. توزیع فراوانی رتبه دانشگاهی اعضای جامعه مورد پژوهش.....	۱۹
جدول ۴. توزیع فراوانی سابقه کار (کتابخانه‌ای و غیر کتابخانه‌ای) اعضای جامعه مورد پژوهش.....	۲۰
جدول ۵. توزیع فراوانی مدت کار کتابخانه‌ای برای اعضای جامعه مورد پژوهش که سابقه کار کتابخانه‌ای داشته‌اند.....	۲۱
جدول ۶. توزیع فراوانی مدت کار غیر کتابخانه‌ای برای اعضای که سابقه اشتغال غیر کتابخانه‌ای داشته‌اند.....	۲۲
جدول ۷. توزیع فراوانی وضعیت تدریس اعضای جامعه مورد پژوهش.....	۲۳
جدول ۸. توزیع فراوانی مدت زمان تدریس اعضای جامعه مورد پژوهش.....	۲۴
جدول ۹. توزیع فراوانی وضعیت افراد مورد پژوهش از نظر داشتن یا نداشتن فعالیت علمی - پژوهشی.....	۲۵
جدول ۱۰. توزیع فراوانی نوع فعالیت‌های علمی - پژوهشی اعضای جامعه مورد پژوهش.....	۲۶
جدول ۱۱. توزیع فراوانی تعداد مقالات منتشر شده توسط اعضای جامعه مورد پژوهش در نشریات داخلی.....	۲۷

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱۲. توزیع فراوانی تعداد مقالات منتشر شده در نشریات خارجی	
جامعه مورد پژوهش	۲۸
جدول ۱۳. توزیع فراوانی پاسخ های داده شده توسط اعضای جامعه تحت	
مطالعه در مورد مجموعه عوامل فردی	۲۹
جدول ۱۴. توزیع فراوانی پاسخ های داده شده توسط اعضای جامعه تحت	
مطالعه در مورد مجموعه عوامل رفاهی - حمایتی	۳۱
جدول ۱۵. توزیع فراوانی پاسخ های داده شده توسط جامعه تحت	
مطالعه در مورد مجموعه عوامل اجتماعی	۳۳
جدول ۱۶. توزیع فراوانی پاسخ های داده شده توسط جامعه تحت	
مطالعه در مورد مجموعه عوامل انگیزشی	۳۵
جدول ۱۷. توزیع فراوانی پاسخ های داده شده توسط جامعه تحت	
مطالعه در مورد مجموعه عوامل اقتصادی	۳۷
جدول ۱۸. توزیع فراوانی پاسخ های داده شده توسط جامعه تحت	
مطالعه در مورد مجموعه عوامل بوروکراسی - اداری	۳۹
جدول ۱۹. میانگین امتیازات مربوط به عوامل مورد نظر در این پژوهش به تفکیک	
مرتبۀ دانشگاهی اعضای جامعه مورد پژوهش	۴۲
جدول ۲۰. میانگین امتیازات مربوط به عوامل مورد نظر در این پژوهش به تفکیک سابقه کار	
اعضای جامعه مورد پژوهش	۴۴

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

- نمودار شماره ۱. میانگین امتیازات بدست آمده برای مجموعه عوامل فردی
بر اساس پاسخ های افراد مورد پژوهش..... ۳۰
- نمودار شماره ۲. میانگین امتیازات بدست آمده برای مجموعه عوامل رفاهی - حمایتی
بر اساس پاسخ های افراد مورد پژوهش..... ۳۲
- نمودار شماره ۳. میانگین امتیازات بدست آمده برای مجموعه عوامل اجتماعی
بر اساس پاسخ های افراد مورد پژوهش..... ۳۴
- نمودار شماره ۴. میانگین امتیازات بدست آمده برای مجموعه عوامل انگیزشی
بر اساس پاسخ های افراد مورد پژوهش..... ۳۶
- نمودار شماره ۵. میانگین امتیازات بدست آمده برای مجموعه عوامل اقتصادی
بر اساس پاسخ های افراد مورد پژوهش..... ۳۸
- نمودار شماره ۶. میانگین امتیازات بدست آمده برای مجموعه عوامل بوروکراسی - اداری
بر اساس پاسخ های افراد مورد پژوهش..... ۴۰
- نمودار شماره ۷. میانگین رتبه های بدست آمده برای هر یک از عوامل مورد نظر
بر اساس پاسخ های افراد مورد پژوهش..... ۴۱
- نمودار ۸ میانگین امتیازات مربوط به عوامل مورد نظر در این پژوهش
به تفکیک مرتبه دانشگاهی اعضای جامعه مورد پژوهش..... ۴۳

فصل اول

موضوع پژوهش

۱-۱ مقدمه

دانشمندان برای نجات جوامع عقب مانده از وابستگی، جهل، فقر و ... راهبردهای مختلفی را جهت توسعه در این گونه کشورها مطرح ساخته اند. اما آنچه مسلم است در تمام این راهبردها علم و تکنولوژی نقش بارزی را ایفاء می کنند. در جهان کنونی، همه کشورها در تلاش اند تا نقش دانشگاه ها را در توسعه ملی و ارتقای دانش و تکنولوژی مورد توجه قرار دهند. لذا سیاست های توسعه به طور اصلی باید در پیوند با دانشگاه ها مطرح شود. بر این اساس نقش دانشگاه در ارتقای دانش و تکنولوژی در دو جهت اصولی پی گیری می شود:

۱. آموزش و تربیت نیروی انسانی متخصص و مبتکر

۲. انجام پژوهش جهت توسعه مرزهای دانش و تکنولوژی

همانطور که مشاهده می شود، یکی از اهداف مهم آموزش عالی که در مؤسسات سازمان یافته ای بنام دانشگاه به ثمر می رسد، تحقیق است. بدین صورت که اگر دانشگاه رابه منزله کالبدی تصور کنیم، تحقیق در حکم روان و جان این کالبد است. در نتیجه می توان گفت که تحقیق یکی از فعالیت های اساسی دانشگاه بوده و دارای سابقه طولانی تری نسبت به فعالیت های آموزشی دیگر می باشد. و می توان آن را در کنار آموزش به عنوان یکی از اهداف بسیار مهم دانشگاه دانست که باید مورد توجه ویژه ای قرار گیرد. در این میان اساتید دانشگاه ها از نقش و وظیفه بسیار مهمی در ارتباط با تحقیقات برخوردار هستند. (صادقی، ۱۳۷۰)

در حوزه کتابداری و اطلاع رسانی نیز، با توجه به رسالت مهمی که بر عهده اساتید این علم نهاده شده، اساتید باید در جهت رشد و روز آمد سازی اطلاعات در این رشته تلاش نموده و در چهار چوب فعالیتهای حرفه ای در زمینه رشته تخصصی خود به ارتقاء سطح کیفی این علم پردازند، بطوریکه بتوانند علیرغم کسب اطلاعات، در افزایش و تولید اطلاعات جدید رشته خود نیز سهمیم باشند. (میرزائی، ۱۳۷۴)

آنچه مشخص است، بر اساس آمار و اطلاعات به دست آمده توسط مهدیانی (۱۳۸۰)، در حال حاضر بخش عمده ای از وقت مفید و مؤثر اعضای هیأت علمی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی، به تدریس و آموزش اختصاص دارد و گرایش به انجام کارهای تحقیقاتی در میان ایشان بسیار ضعیف می باشد، لذا بررسی موانع پژوهش و عوامل مؤثر بر آن در هر رشته علمی از اهمیت بالایی برخوردار است و بر پژوهشگران در همان رشته علمی واجب است که با توجه به تجربه های خود و سایر محققان، نکات ضعف و کمبودهای آن را نمایان ساخته تا از این رهگذر بر غنای علمی رشته خود بیفزایند.

۱-۲ بیان مسأله

تحقیق و پژوهش مایه حیات علم است و در سایه آن، متون علمی، گسترش یافته و به توسعه علوم مختلف منتهی می شوند. بی تردید تغییرات عمیق و سریع در جوامع انسانی و پیچیده شدن مناسبات اجتماعی، منزلت و جایگاه علم و پژوهش را نیز دستخوش دگرگونی کرده است. ایلی (۱۳۷۷) می گوید، در فرایند توسعه یک جامعه، فعالیت های پژوهشی از اهمیت خاصی برخوردار است و اصولاً پژوهش زمینه ساز رشد و توسعه پایدار جامعه بوده و از این نظر یکی از وظایف و مسئولیت های خطیر دانشگاه ها به حساب می آید. با این وجود، تحقیقات به عمل آمده نشان می دهد که این مسأله معضل بزرگی در جامعه علمی ایران می باشد و تحقیق مبنای کار دانشگاهی نیست. اعضای هیأت علمی در دانشگاه های ایران تمایل چندانی به فعالیت های پژوهشی ندارند و مسلماً این عدم تمایل آنان به پژوهش بی دلیل نبوده و ناشی از عوامل متعددی می باشد.

از آنجا که حوزه کتابداری و اطلاع رسانی بخشی از شرایط مناسب برای شکل گیری زیرساخت های پژوهشی و علمی هر جامعه را فراهم می سازد و با توجه به اهمیت و رسالت اعضای هیأت علمی گروه های آموزشی کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه های کشور در انتقال دانش به دانشجویانی که در آینده نزدیک با رسالتی چون جمع آوری و ذخیره و اشاعه اطلاعات روبرو هستند و یآوری مهم برای دستیابی اطلاعات برای محققان کشور خواهند بود، شاید بتوان با شناسایی و مشخص کردن عوامل مؤثر بر فعالیت های علمی و پژوهشی آنها، زمینه توسعه فعالیت های پژوهشی در جامعه را ایجاد کرد.

لذا به نظر می رسد لازم است دیدگاه های اعضای هیأت علمی گروه های کتابداری و اطلاع رسانی کشور درباره عوامل تاثیرگذار بر فعالیت های علمی و پژوهشی آنها مورد بررسی قرار گیرد تا شاید با شناسایی آن عوامل، گامی در جهت بهبود، تقویت و ارتقاء کمی و کیفی پژوهش در دانشگاه ها برداشته شود.